



Kdo byl jejich nepřítel?

Vzdělávací cíl: Analýzou karikatury v nacistickém týdeníku žáci rozvíjejí schopnost porozumět symbolickým prostředkům antisemitské propagandy. Označují prvky, které sloužily k manipulaci čtenářů, a formulují hypotézu, čím taková karikatura mohla přispívat k podpoře nacistického režimu.

Klíčová slova: antisemitismus, totalitní režimy, propaganda, dobové perspektivy, odhalujeme skrytý záměr pramene

Práce s jednotlivými slidy:

Poznámky:

1 ZKOUMÁNÍ FAKSIMILE (2 min.)

Prohlížení novinové stránky s pomocí lupy a četba popisky.

Žáci mají k dispozici náhled titulní stránky novin. V popisku je překlad novinových titulků. Učitel může kontrolní otázkou ověřit, zda žáci porozuměli specifické povaze zdroje. Der Stürmer byl rozšířený propagandistický týdeník. Zaměřoval se na široké vrstvy čtenářů, zejména na nižší společenské třídy, čemuž byly přizpůsobeny i výrazové prostředky – bulvarizující titulky a výrazné stereotypizující rysy postav. Žáci by si dále mohli všimnout informace o osudu vydavatele Julia Streichera a položit si otázku, proč byl po válce odsouzen k trestu smrti.

2 ZKOUMÁNÍ KARIKATURY (3 min.)

Prohlížení karikatury s pomocí lupy a četba popisky.

Žáci mají k dispozici detail karikatury. V popisku je překlad rýmované básničky, která tvrdí, že Židé mají vlastní národ a chtějí rozpoutat válku. Učitel může otázkou zjistit, jaké mají žáci předporozumění karikatuře (co nebo koho podle nich zobrazuje).

3 PŘÍRAZOVÁNÍ ŠTÍTKŮ (5 min.)

Přiřazování pojmů z nabídky na odpovídající místa v kompozici karikatury pomocí přetahování.

Žáci přiřazují k jednotlivým místům karikatury konkrétní charakteristiky z nabídky pojmů. Pojmy jim pomáhají porozumět významům karikatury. Jejich výběr je omezen na pět, aby byl obrázek přehlednější a současně aby byli žáci nuceni zvážit, které významy jsou pro porozumění karikatuře podle nich důležité. Karikatura vytváří obraz domnělého nepřítele, který usiluje o zkázu Německa a celé Evropy. Žáci budou pravděpodobně schopni rozpoznat personifikace Evropy a Německa, válkou zničenou krajinu v pozadí. Stojící postavu by mohli označit jako viníka celé situace a zdůraznit některý z jeho negativních rysů.

4 POPIS KARIKATURY (5 min.)

Označování manipulativních prvků karikatury a jejich popis.

V této fázi by měli žáci získat kritičtější odstup od techniky nacistické propagandy. Označují a popisují, co z karikatury sloužilo k manipulaci čtenářů. Mají zde možnost rozšířit interpretaci karikatury o vlastní postřehy. Učitel

zde může upozornit na nacistickou techniku vytváření protizidovského stereotypu, který je patrný například na fyzickém vzhledu stojící postavy. Ta slouží jako protipól árijského ideálu krásy.

5 INTERPRETACE KARIKATURY (5 min.)

Žáci na základě předchozí analýzy karikatury odpovídají do textového pole na otázku: ? Jakým způsobem karikatura manipulovala čtenáře? ? Čím mohla karikatura přispět k podpoře nacistů?

Funkcí karikatury v tomto konkrétním případě bylo vytvářet a posilovat obraz nepřítele a vyloučit Židy z německého národního společenství. Židé jsou zesměšňováni a spojováni s negativními vlastnostmi - úsilím o ničení, válku a ovládnutí. Karikatura vyvolává dojem, že Židům by se měla Evropa i každý německý občan obávat, v důsledku vede čtenáře k nenávisti a nepřátelství. Právě negativní vymezení se vůči nepříteli bylo jedním z charakteristických rysů utváření kolektivní identity totalitních režimů a současně nástrojem, jak proti Židům negativně naladit veřejné mínění.

Učitel by při formulování zpětné vazby měl zejména ověřit, zda se žáci neztotožňují s historickou perspektivou nacistických novin a zda do odpovědi dokážou promítnout kritický odstup od propagandistické techniky karikatury. Nejednoznačné mohou být zejména formulace odpovědi typu „židé chtěli válku“ apod. Učitelé doporučujeme v takovém případě ověřit, zda žáci pouze parafrázuji perspektivu pramene, nebo zaujímají vlastní - neuvědomovanou antisemitskou perspektivu.